

Проф. др Миомир Дашић
Филозофски факултет, Никшић

РЕОРГАНИЗОВАЊЕ СТУДИЈА ИСТОРИЈСКИХ НАУКА НА ФИЛОЗОФСКОМ ФАКУЛТЕТУ У НИКШИЋУ

Приликом доношења одлуке о формирању четворогодишњих студија историје и географије (на јединственом Одсјеку историје и географије) на Филозофском (онда Наставничком) факултету у Никшићу 1980. године, у елаборату о оправданости организовања овог двопредметног студија, наглашена је неопходна потреба да се благовремено изврше припреме и за организацију посебних студија историјских и географских наука. Таква наставничко-научна опција прихваћена је и на Универзитету Црне Горе и у органима ондашње Републичке самоуправне заједнице образовања као искључиво надлежних фактора за отварање нових и реорганизацију постојећих студија. На темељу тих закључака, на Одсјеку за историју и географију израђен је нови елаборат о оправданости организовања посебних студија историје и географије, које су, после прихватања у Наставно-научном вијећу и Савјету Филозофског факултета, разматрали и одговарајући органи Универзитета.

I

Суштина нове концепције реорганизације садашњих студија историје и географије на Филозофском факултету своди се на раздвајање ових предмета и утемељење за њих посебних студија. Јер, без обзира на то што су се, за протеклих дванаест година, четворогодишње студије за стицање звања: *професор историје и географије* (предмети се равноправно изучавају) показале успјешним, оне више не одговарају нарастим научно-наставним и друштвеним потребама образовања стручњака ових наука, било да се ради о онима који ће као професори радити

у школама било о онима који се буду определијелили за научно-истраживачки рад.

Наиме, пројекат развоја образовања и науке у Републици Црној Гори и у Савезној Републици Југославији полази од потребе за повећањем квалитета образовања и васпитања на свим нивоима школовања, почев од основне школе до универзитета. Тај пројекат полази од нужних потреба да наш образовни (и васпитни) систем треба да прати квалитет образовања и васпитања, као и научно-стручна достигнућа развијених европских земаља и осталог високоразвијеног свијета. Полазећи од савремених високих задатака који стоје пред школским, прије свега, високошколским институцијама, потребно је, да би се постигао квалитет, најприје остварити потребан и довољан број неопходних стручњака за успјешно обављање како образовног тако и научноистраживачког рада у Црној Гори и Југославији. У склопу рационализације система школских институција, прије свега на факултетима и одсјецима који припремају наставни кадар, потребно је трансформисати ове студије. То ваља учинити и са студијама историје и географије на Филозофском факултету у Никшићу, тако да би оне у свему одговарале савременим задацима у функцији потреба наставног и научног процеса у Црној Гори, али и шире, у СР Југославији.

Реорганизацијом система средњег образовања, која је у току, и посебно поновним успостављањем гимназије, као традиционално добре средње школе која је првенствено оспособљавала омладину за студије на вишим школама и универзитетима, и историја као наставни предмет добила је ту заслужено и оправдано значајно образовно и васпитно мјесто у средњошколском образовању и у нашој Републици. Историја као наставни предмет се према новим наставним плановима у средњим школама изучава са више него удвострученим фондом седмичних односно годишњих часова, у односу на раније стање у средње реформисаној „самоуправној усмјереној школи“. Тако, на примјер, у гимназији општег типа овај предмет се од школске 1990/91. године изучава са два часа седмично у сва четири разреда, а у гимназији — језичког смјера са 2 часа у I и II и са 3 часа у III и IV разреду, као и са 2 часа у I, II и III разреду природно-математичког смјера. И у неким средњим школама (правно-административног и економског смјера) предвиђено је изучава-

ње историје на новим садржајима и повећаним фондом часова (слично као у гимназији општег типа). У свим другим средњим стручним школама IV степена историја се изучава у I и II разреду са по 2 часа, а у трогодишњим стручним школама (трећи степен) са 3 часа у I разреду. Дакле, новим нацртом наставног плана за средње образовање историји је враћено достојанство предмета, скоро онакво какво је она имала прије несрећно изведене реформе усмјереног образовања. На тај начин задовољена је резолуција посљедњег — Девог конгреса историчара Југославије, одржаног у Приштини септембра 1987. године.

Ове квантитативне и квалитативне новине у организацији и рационализацији средњошколског система, које су усмјерене на подизање квалитета образовања и васпитања, императивно налажу организовање и *једнопредметног студија* историје на Филозофском факултету у Никшићу. Јер, у високоразвијеним земљама настава историје у основној школи и средњим школама тијесно се везује за *проучавање историје на факултетима и другим високошколским установама*. Општепознато је да сваки народ, његова држава и свака добра висока школа у развијеном свијету, придају нарочиту пажњу националном комплексу наука и труде се да дају што боље научне и стручне резултате. И наш Универзитет — Филозофски факултет, као и универзитети односно филозофски факултети у Србији, и другим националним срединама — требало би да се потруде да студиј историје буде што прије боље организован, кадровски и материјално да буде боље опремљен, тако да успјешно спрема високостручне кадрове — професоре историје и будуће истраживаче. Ријечју, културно-историјске науке у нашим националним условима јављају се фундаменталним, јер су, прије свега, национално-југословенске. Готово све остале научне дисциплине немају строго национални карактер, већ су превасходно интернационалне, па се њихови резултати, с научно потребним модификацијама, могу користити у било којем дијелу свијета. За разлику од природно-математичких, био-медицинских, техничких и неких других наука, историја је, по правилу, увијек национална и специфична, и по предмету истраживања и по научним резултатима.

Полазећи од културно-историјског значаја историјских наука, природно је да оне остварују најбоље и најдубље резултате у националној средини. Управо најпотпунији резултати у и-

сториографији остварују се на националном тлу. Они су, по правилу, знатно поузданији од оних које могу понудити страни истраживачи. Зато је разумљиво што друштва и државе својим историјско-културним проблемима поклањају највећу пажњу, и што се историја најтемељитије изучава на универзитетима у националним границама. Отуда и императив тренутка Црне Горе да се студије историје и цјелокупна научноистраживачка дјелатност, на свим нивоима и свим сегментима, организује тако да добијеним резултатима и квалитетом одговарају научним и стручним резултатима и мјерилима високоразвијених земаља.

Стога је неоправдано вишегодишње споро одлучивање о реорганизацији студија историје, од фактора који су то себи законским прописима омогућили, дакле мимо факултетских и универзитетских тијела као научно-наставно најкомпетентнијих, да ли ће и када ће почети с радом неки студиј; у овом случају — посебан студиј историје. Влада Црне Горе, посебно њено Министарство образовања и науке, у чијој је надлежности одлучивање о овом питању, дужни су да испоље више воље и да што прије донесу одлуку о реорганизацији садашњег студија историје. Државни и општенационални је интерес да историјска наука добије третман и мјесто и у друштву које јој припада по значају, а не да се она системом „финансијске нивелације“ објективно држи тако дуго у неповољном положају. То је утолико неразумљивије што су у међувремену, од како је Филозофски факултет у Никшићу покренуо ово питање, отворени нови студији и школе за које је потребно много више финансијских средстава и обезбеђења других услова. (О томе да ли су ти факултетски студији и средње школе имали приоритет у односу на реорганизацију постојећих студија историје и географије за сада не бисмо говорили).

Принципи за које се залажемо су да знање дипломираног историчара треба да одговара и потребама задовољења реорганизованог процеса образовања и васпитања уопште и формирања научног подмлатка. Виши стручни ниво знања професора неопходан је у нашем образовном систему у овом и будућем

времену, па је нужно *одмах приступити организацији једно-предметног студија историје*. Професори и будући научни радници треба да посједују знатно продубљенија знања из опште и националне историје него што га стичу дипломирани студенти постојећег двопредметног студија историје и географије.

На одсјеку (или одјељењу) историје будући историчари би се оспособљавали не само за успјешно стручно извођење наставе историје у основној школи и средњим школама него и за одговарајуће укључивање у научноистраживачки рад. Дакле, циљ студија је и да спрема научни подмладак, који евидентно недостаје историјској науци у нашој Републици, па и то тражи да се што прије донесе одлука о издвајању студија историје из садашњег двопредметног студија на Одсјеку историје и географије на Филозофском факултету у Никшићу. На овом студију би се образовали дипломирани историчари, чиме бисмо се приближили не само концепту образовања историчара у другом дијелу Савезне Републике Југославије него и европским стандардима у овој струци.

Наставни план студија историје на Филозофском факултету у Никшићу за звање *дипломирани историчар* полази од већ створене основе, од услова који су створени за двопредметни студиј историје и географије за образовни профил дипломираног професора историје и географије. Уз расположиви наставни простор и факултетску библиотеку, постоје услови и за семинарске библиотеке и кабинете за историју са училима и наставним средствима којима располаже садашњи Одсјек за историју и географију.

II

Наставни план за образовање дипломираног историчара сачињен је на основу проучавања планова и програма студија историје на филозофским факултетима у Београду, Новом Саду, Приштини и Сарајеву (од прије три године). Одступања у односу на наставне планове ових факултета учињене су незнатно и тичу се смањења по једног часа за предмете: *Општа историја старог вијека* и *Историја Византије* (да укупни седмични фонд не би прелазео 26 наставних часова). Цијени се да се тако смањен фонд часова, међутим, не би негативно одразио на реализацију програмских садржаја ових предмета, јер их је могуће нормално обрадити у оквиру предвиђеног броја часова по семестрима. За разлику од студија историје на факултетима чије смо планове и програме користили при изради овог наставног плана и програма, настојали смо да сваки предмет буде покривен бар по једним наставником и асистентом (на поменутиим фа-

култетима, међутим, на појединим предметима има чак и 2-3 наставника).

Наставни план

Наставни план и програм студија историје састоји се од три подручја предмета који ће се изучавати током четворогодишњих студија.

Прво подручје чине друштвено-хуманистички предмети: Социологија, Страни језик — обавезан (енглески, руски, француски, њемачки и италијански) заступљен је седмично са по 3 часа у I, II и III и 2 часа у IV семестру. Први страни језик је обавезно наставак учења оног језика који је учен у средњој школи. Други страни језик је факултативан у погледу избора, али такође обавезан, а изучавао би се такође четири семестра (У I и у II години). Филозофија историје је предмет који ће се изучавати у I и II семестру (са по 2 часа седмично наставе).

Друго подручје чине општестручни предмети: Увод у историјске студије, Историјска географија, Помоћне историјске науке, Археологија или Етнологија, Латински језик, Психологија, Педагогија и Методика наставе историје.

Предмет Увод у историјске студије изучаваће се у I и II семестру (са по 2 часа седмично теоријске наставе и 1 час вјежби), Историјска географија такође ће се изучавати у I и II семестру са истим фондом часова као и Увод у историјске науке. Такође ће се и Археологија или Етнологија (један од ових предмета је обавезан, а студенту је дато право избора) изучавати у I и II семестру с истим фондом седмичних часова као и претходно назначени предмети.

Помоћне историјске науке (Палеографија, Дипломатика, Хронологија, Архивистика, Сфрагистика, Хералдика, Нумизматика, Метрологија, Генеалозија, Филигранологија и др.) изучаваће се у III и IV семестру (са по 3 часа седмично теоријске и 1 часом практичне наставе). Овом предмету је у Наставном плану и програму студија историје дато више часова, иако је Историјска географија издвојена из комплекса посебних историјских студија, јер ове научне дисциплине стоје у функцији историјске науке и својим резултатима служе њеном истраживању. У ствари, помоћне историјске дисциплине дају допринос да историјска наука испуни свој методолошки задатак. Оне су од нарочитог значаја за хеуристику, тј. за сакупљање, истраживање и обраду историјских извора и за њихову критику. Програм за Помоћне историјске науке највише простора даје класичним помоћним наукама чији су предмет истраживања извори — писани и предметни.

Латински језик је обавезан за све студенте и изучаваће се у прве двије године студија, са по 3 часа седмично (у I—IV се-

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ НИКШИЋ

Наставни план Група историја	Образовни профил: дипломирани историчар							
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
Предмети				Семестри				Испит се полаже
<i>I. Друштвено хуманистички</i>				IV				
1. Социологија	2	2						На крају II семестра усмено
2. Страни језик (обавезан) (енглески, руски, француски, њемач., итал.)	3	3	3	2				На крају IV семестра — писмено и усмено
3. Други страни језик (по избору)	2	2	2	2				На крају IV семестра — писмено и усмено
4. Философија историје	2	2						На крају II семестра — усмено
<i>II. Опште стручни</i>								
1. Увод у историјске студије	2+1	2+1						На крају II семестра — усмено
2. Историјска географија	2+1	2+1						На крају II семестра — усмено
3. Помоћне историјске науке			3+1	3+1				На крају IV семестра — усмено
4. Археологија или Етнологија*	2+1	2+1						На крају II семестра — усмено
5. Латински језик**	3	3	3	3				На крају IV семестра — писмено и усмено
6. Психологија			2	2				На крају IV семестра — усмено
7. Педагогија					2			На крају VI семестра — усмено
8. Методика наставе историје						2	2	На крају VIII семестра — усмено

* Један предмет по избору (обавезан)

** Старословенски

језик — факултативно

Предмети	Семестри							Испит се полага
	I	II	III	IV	V	VI	VII	
<i>III. Уже стручни</i>								
1. Историја старог вијека	3+2	3+2	3+1					На крају III семестра — усмено
2. Општа историја средњег вијека		2+1	2+2	2+2	2+2	2+1		На крају VI семестра — усмено
3. Историја Византије		2+1	3+2	3+1				На крају V семестра — усмено
4. Историја јужнословенских држава у средњем вијеку		2+2	2+2	2+2	2+2	2+1		На крају VI семестра — усмено
5. Историја Црне Горе у средњем вијеку		2+1		2+1	2+1			На крају V семестра — усмено
6. Општа историја новог вијека				2+2	2+2	2+1	2+2	На крају VIII семестра — усмено
7. Општа савремена историја				3+1	3+2	3+1	3+2	На крају VIII семестра — усмено
8. Историја јужнословенских народа новог вијека				3+2	3+1	3+1	3+2	На крају VIII семестра — усмено
9. Историја Црне Горе новог вијека				2+1	2+1	2+1	2+1	На крају VIII семестра — усмено
10. Историја Југославије					3+2	3+1	3+2	На крају VIII семестра — усмено
11. Методологија историјске науке и технике научног рада						2+1	1+2	На крају VIII семестра — усмено
Укупно часова	19+5 24	19+5 24	20+6 26	19+7 26	16+10 26	19+17 26	17+9 26	16+10 26
Укупно испита	5	1	4	2	3	7	22	испита у току студија

местру). Повећан фонд часова дат је не само из потребе да би студенти овладали знањем овог класичног језика, како би могли да се њиме користе у проучавању изворне грађе која је овим језиком писана, него и због потребе да се будући професори историје оспособе да латински могу предавати у средњој школи. Јер, познато је да на Филозофском факултету у Никшићу нема групе — одсјека за класичне језике, а нема ни групе за романске језике — француски, шпански и италијански, на којој би студенти обавезно изучавали латински језик. Ваља истаћи да је чак оријентација и на Филозофском факултету у Београду да се у оквиру студија историје будући професори стручно припреме за предавање латинског језика у гимназији. То се објашњава разлозима да Филолошки факултет, гдје постоји група за класичне језике, с обзиром на мали број студената који студирају латински, не може да обезбједи кадар за гимназије и друге средње школе у којима се изучава овај језик. Такође ни романска група језика не обезбјеђује професоре латинског језика, пошто се сваке године смањује број студената француског, шпанског и италијанског језика.

У склопу опште стручне групе предмета студенти историје ће слушати и полагати испите из *Психологије* (настава у III и IV семестру са по 2 часа седмично) и *Педагогије* (у V и VI семестру са по 2 часа седмично наставе). Оба ова предмета студенти историје ће слушати заједно са студентима осталих одсјека на Филозофском факултету, јер су они обавезни као општестручни предмети за све студенте.

Методика наставе историје је општестручни предмет који се изучава и у садашњем студију у завршеној години, у VII и VIII семестру. Настава се састоји из теоријског и практичног дијела: у VII семестру студенти ће слушати предавања из *Методике наставе историје* (2 часа седмично), а у VIII семестру би обављали наставну праксу (хоспитовање) у основној школи и гимназији (2 часа седмично). Ако би то било погодније, теоријски и практични дио наставе би могао да се одвија и упоредо у оба семестра IV године (са по 1 часом седмично теорије и праксе). *Методика наставе историје* је обавезан предмет и за редовне и ванредне студенте (ови други би обавезно имали једномјесечну праксу у школи). Сваки студент послѣ једномјесечног рада под руководством свог наставника методике и ментора (професора — наставника у одговарајућој школи) биће обавезан да одржи практично предавање и тек ако постигне успјех стиће право на полагање теоријског дијела испита.

Треће подручје студија историје чини 11 (једанаест) уже стручних предмета: *Историја старог вијека*, *Општа историја средњег вијека*, *Историја Византије*, *Историја југословенских држава у средњем вијеку*, *Историја Црне Горе у средњем вијеку*, *Општа историја новог вијека*, *Општа савремена историја*, *Историја јужнословенских народа новог вијека*, *Историја Црне Го-*

ре новог вијека, *Историја Југославије и Методологија историјске науке и техника научног рада.*

Историја старог вијека изучаваће се у I и II и III семестру са по 3 часа предавања и 2 часа вјежби (семинарског рада). У прва два семестра, а у трећем само са једним часом вјежби. Програм овог предмета у односу на садашњи предвиђа знатно продубљенију обраду историје старог вијека (држава Блиског истока, Грчког античког свијета и Рима и историју Кине, Индије и других земаља и култура). У програму је предвиђено да се подробније обради и историја Балканског полуострва и културе његових становника, како би студенти што боље разумјели процесе каснијег периода, који се највише тичу јужнословенског свијета. *Општој историји средњег вијека* такође је дато двоструко више часова (у III семестру 2+1, у IV и V 2+2 и VI семестру 2+1 часова) предавања и вјежби у односу на садашњи фонд седмичних часова овог предмета на Одсјеку историје и географије. Основни циљ наставе је упознавање са развојем људског друштва у Европи, Азији и Африци (нарочито Сјеверној). Програм знатну пажњу посвећује историји Западних и Источних Словена у средњем вијеку, као и развоја Бугарске. Акцент је дат и на цивилизације Средњег и Далеког истока и културе Европе.

Историја Византије, која ће се изучавати у III (2+1), IV (3+2) и V семестру (3+1), предмет је који је био изостављен из садашњег двопредметног студија историје и географије због чињенице да је максимални недјељни фонд часова износио 30 седмично. Садашњи програм је, међутим, изједначен са програмима на осталим филозофским факултетима (у Београду, Новом Саду и Приштини), гдје се *Историја Византије* изучава чак и са нешто више часова седмично. Циљ наставе овог предмета је да се упозна историја Византије (грчког и осталог свијета у њеним границама) током њеног хиљадугодишњег постојања. Акцент је у програму дат на јужнословенско-византијске односе и културно прожимање и утицаје византијске културе на Јужне Словене, нарочито Србе, Бугаре, македонски словенски свијет.

Историја јужнословенских држава у средњем вијеку изучаваће се четири семестра (у III, IV и V са 2+2 и VI са 2+1 час седмично), са знатно више историјских садржаја. Тежиште наставе биће на упознавању и проучавању политичке, економске, социјалне и културне прошлости јужнословенских народа и њихових држава. Без обзира на трагичан распад Југославије, настава овог предмета се неће сужавати већ ће се у оквиру средњовјековне прошлости обрађивати јужнословенски народи и њихове државе, почев од периода досељавања Словена на Балканско полуострво до Мохачке битке (1526). Програм предвиђа и одржавање специјалних курсева, чије ће наслове и садржину утврђивати Катедра за Историју јужнословенских држава у средњем вијеку почетком сваке школске године, а обухватаће

материју из друштвене, економске, политичке, културне и вјерске проблематике дате епохе.

Историја Црне Горе до 1918. године ће се изучавати у оквиру два предмета (*Историја Црне Горе у средњем вијеку*: у IV и V семестру са 2+1 часова и *Историја Црне Горе новог вијека*: у VI—VIII семестру са 2+1 часова седмично), и то са повећаним фондом часова. Детаљно ће се обрађивати цјелокупна прошлост Црне Горе у њеним историјским и данашњим границама. Акцент ће се дати на стварање и развој нововјековне, националне црногорске државе (од друге половине XVIII вијека до уједињења југословенских народа 1. децембра 1918. године). Друштвена, економска, политичка, културна и вјерска проблематика биће обрађивана и у оквиру специјалних курсева, чији ће наслов и садржај утврђивати сваке године Катедра за Историју Црне Горе. Иначе, *Историја Црне Горе* се изучава скоро 20 година као посебан предмет (установљен је још на Педагошкој академији).

Општа историја новог вијека — чији је циљ: упознавање студената са најважнијим историјским процесима и друштвеним збивањима у свијету од краја XV вијека до Првог свјетског рата — изучаваће се у V—VIII семестру са 2+2, 2+1, 2+1 и 2+2 часа седмично. И овом предмету дато је више часова, него што је било по досадашњем програму, а проширени су и наставни садржаји.

Општа савремена историја (VI сем. 3+1, VII сем. 3+2 и VIII сем. 3+1) обухвата свјетске историјске процесе и друштвена збивања од почетка Првог свјетског рата па до најновијих крупних догађаја: Уједињење Њемачке и распад реалсоцијализма у Европи. У односу на садашњи програм и реализацију овог предмета, савремени садржаји ће се изучавати продубљеније (са више седмичних часова). Катедри за Општу историју новог вијека и савременог доба остављено је право да програмира и специјалне курсеве о појединим раздобљима.

Предмет *Историја јужнословенских народа у новом вијеку* (V сем. 3+2, VI сем. 3+1, VII сем. 3+2 и VIII сем. 3+2) обухвата период од почетка XVI вијека па до краја Првог свјетског рата. Назив овог предмета је нешто измијењен у односу на садашњи назив двопредметног студија, који је гласио: *Историја југословенских народа у новом вијеку*. Учињено је то из разлога да се под појмом „југословенски народи“ не би схватило да ће се изучавати само историја Србије и Црне Горе (Срба и Црногораца) које чине данашњу СР Југославију. Према томе, циљ наставе овог предмета је да се студенти упознају са историјским развитком свих јужнословенских народа (укључујући и Бугаре) од почетка XVI в. до 1918. године. Акцент је дат на историјски положај српског народа под турском влашћу, на прошлост јужнословенских народа под влашћу Аустрије односно Аустро-Угарске, и до краја XVIII вијека на онај дио нашег јужнословенског свијета који је живио под влашћу Млетачке Ре-

публике, и, наравно, историју Дубровника до почетка XIX вијека, знатна пажња биће поклоњена народним устанцима српског народа, стварању и развоју српске националне државе и њеног друштва, као и црногорске националне државе. Окосница читавог програмског садржаја су процеси приближавања и уједињења народа бивше и садашње Југославије (у сфери привређивања, социјалне, политичке, религијске и културне димензије историјског развоја) не само у XIX и на почетку XX вијека него и знатно раније, нарочито од XVII вијека, подразумијевајући да се освијетле и многе сјенке у основним процесима зближавања. Дакле, биће изучавана друштвена збивања и историјски процеси и сваког народа (и националне мањине) на јужнословенском простору до њиховог уједињења у заједничку државу 1918. године. Знатна пажња појединим раздобљима и феноменима из прошлости јужнословенских народа биће посвећена у оквиру програмских садржаја специјалних курсева за сваку школску годину.

Историја Југославије (од 1918. до данас) као посебан предмет ће се изучавати у VI сем. 3+1, у VII и VIII сем. са 3+2 часа седмично. Наставни садржај обухвата процесе борбе за реализацију југословенске идеје и чина уједињења Црне Горе и Србије и стварања државе југословенских народа, па све до трагичног слома југословенског федерализма (распада СФРЈ) и формирања нове Савезне Републике Југославије и Устава од 27. априла 1992. године.

Као нов предмет у оквиру посебног студија историје јавља се *Методологија историјске науке и технике научног рада*, чији је циљ да се студенти у завршној години студија још продубљеније, студиозније упуте у теоријску проблематику историјске науке и технику научноистраживачког рада. То ће се реализовати у IV години студија: VII сем. 2+1 и VIII сем. 1+2 часа, када студенти раде завршни (дипломски) рад из једног од уже стручних предмета или Историјске географије или Помоћних историјских наука.

Наставни програми дају широку могућност наставницима за аутономно стваралачки приступ извођењу наставног процеса, управо онако како то раде професори на универзитетима од великог научног угледа. Зато држимо да ће ови програми знатно подстаћи креативност наставне иницијативе, али и више научноистраживачког рада сваког наставника, асистента и других сарадника на факултету. Осим тог, много више часова омогућиће и више активности студената у изради реферата, семинарских радова, коришћењу изворне грађе, самосталном писању дипломских радова и рјешавању других задатака историјске науке.

Студиј историје, како је конципиран овим наставним планом и програмом, треба да допринесе квалитетном образовању историчара уопште. Формирање кадрова у области историјске науке, посебно за неке старије историјске периоде (Стари и Сре-

дњи вијек и тзв. Турско доба), мора постати предмет шире друштвене и државне пажње, а не само одговарајућег факултета и његових организационих јединица (Одсека за историју и појединих катедри), јер за историчарима тих стручних профила постоји велика стручно-научна потреба. Скоро и нема научног подмлатка за старије периоде како Опште историје тако и Историје јужнословенских народа у средњем вијеку и тзв. Турског доба ни у научноистраживачким установама ни на Филозофском факултету у Никшићу. Због тог дефицита кадрова доводи се у питање изучавање друштвеног развоја у историјском континуитету.

III

Наставни план и програм Студија историје на Филозофском факултету у Никшићу, у цјелини гледано, усклађен је са наставним плановима и програмима историјских студија на другим филозофским факултетима у СР Југославији. Али неки програми остају и у овом плану неуједначени, што је, донекле, природно и разумљиво, јер се ради о одсјецима и катедрама гдје се тежиште изучавања ставља на националну историју (на примјер: Историју Црне Горе или Историју Србије). Али сарадњом усклађени су планови и програми за помоћне историјске науке и готово све општестручне предмете, општу историју, и утврђени оквирни програми за изучавање историје јужнословенских народа (изузев матичног) и националних мањина бивше и садашње Југославије, прецизирано је планом када се, са колико часова и у колико семестара који предмет слуша и начин полагања испита. Тако су створени услови да студенти не буду имали тешкоћа приликом евентуалног преписивања, преласка са једног на други филозофски факултет, што је раније био проблем због велике шароликости планова и програма. Дакле, наш наставни план и програм студија историје је настао као разуман основ заједничких планова и програма факултетских студија историјских наука, уз максимално респектовање изучавања уже националне историје. Отуда су у плану и програму добиле истакнуто и значајно мјесто особености и специфичности из наше националне црногорске историје, које су постојале и данас постоје. Битна карактеристика нових наставних програма је и у томе што су они потпуно очишћени од идеологизације, па и социологизирања, чега је било, чак и превише, у ранијим програмским наставним садржајима.

Програми историјску науку дефинишу као наднационалну и када се не бави националном проблематиком. У својој бити историјска наука и када разматра националну проблематику треба да по резултатима прелази уско националне међе и оквири и да досеже до својих универзалних порука. Дакле, основна замисао

је да и историјску науку и наставу историје на нашем Универзитету (и не само на Универзитету) ослободимо политичких и идејних утицаја било које политичке партије или странке, без обзира на то што оне, као партије и алтернативни покрети у европским земљама, испољавају доста интересовања за историографске резултате, наставу историје, уџбеничку литературу и све друго с тим у вези. Ријечју, за историјску науку и наставу историје треба створити такве услове за рад да испуњавају своју племениту функцију без манипулисања прошлошћу за било чије политичке интересе. Историјска наука и настава историје треба да постану брана ширењу национализма и шовинизма с позивом на прошлост.

IV

Укупно ће студенти историје током студија слушати наставу из 22 предмета. Полагаће исто толико испита на крају семестралног слушања предавања. На крају, завршетак студија се крунише полагањем завршног (дипломског) испита, који се састоји из: самостално рађеног дипломског рада (теме), писменог испита (клаузуле) из одабраног предмета уже струке и одбране дипломског рада и писменог испита (клаузуле).

Наставни план и програм предвиђа и посебне услове за упис студената у одговарајуће године: за упис у другу (II) годину студент је дужан да положи четири (4) испита, од којих су обавезни: Увод у историјске студије и Историјска географија; из друге (II) студент може пренијети у трећу (III) годину студија два испита, ако то није другачије ријешено Статутом Филозофског факултета; четврту (IV) годину студент може уписати и са три (3) неположена испита, од којих само два (2) из уже струке. Студент не би могао уписати четврту (IV) годину ако није положио све испите I и II године студија, а не би могао овјерити осми (VIII) семестар без положених свих испита из треће (III) године студија. Наставним програмом су предвиђене и остале обавезе студената историје: једномјесечна стручна пракса у некој архивској или научноистраживачкој установи, израда два семинарска рада из ужестручних предмета из националних историја по избору, полагање колоквијума из латинског и страног језика, Увода у историјске науке, а из ужестручних предмета уколико то наставни програм предвиђа, као и још неки други услови о којима је раније било ријечи (практична настава — хоспитовање студената и специјални курсеви).

Сви предњи услови су замишљени, мада су неки статутарне природе, у циљу што ефикаснијег и квалитетнијег образовања дипломираних историчара на Филозофском факултету у Никшићу. И ови посебни услови су резултат усаглашавања настав-

них планова и програма историје на свим Филозофским факултетима у земљи.

V

Наставни кадар. — На Одсјеку за историју и географију на Филозофском факултету у Никшићу већ ради 6 наставника у звању редовног професора, а један асистент је докторирао и његов избор за доцента је већ у току. Осим тога, на Одсјеку су запослена и три асистента. Овај наставни кадар би чинио окосницу посебног студија историје. Нови наставници (у свим звањима) су потребни за предмете: Историја старог вијека, Историја Византије (овај предмет је незаступљен у садашњем студију), Историја јужнословенских држава у средњем вијеку (неадекватно заступљен предмет у постојећем студију) и Општа историја новог вијека. Укупно од отварања нових студија па до III године потребно је обезбиједити четири (4) наставника за уже стручну групу предмета.

Групу друштвено-хуманистичких предмета изводили би садашњи наставници са Филозофског факултета. За општестручне предмете: Историјску географију и Помоћне историјске науке потребно је обезбиједити по једног наставника. За Увод у историјске студије биће ускоро бираан један доцент из постојећег асистентског састава, који би могао предавати и Помоћне историјске науке (или Историјску географију). За Археологију и Етнологију постоје висококвалификовани стручњаци у Републици запослени у научноистраживачким установама, који испуњавају услове за избор у одговарајућа универзитетска звања.

Асистенти, поред постојећих, потребни су за ове предмете: Историју старог вијека и Археологију — један (за 6 часова), Историју јужнословенских држава у средњем вијеку и Историју Византије — један или два (за 10 часова), Општу историју средњег вијека — један (6 часова), Историју Црне Горе — један (5 часова), Историју Југославије и Општу савремену историју — један (9 часова). Укупно од I до IV године било би потребно бирати 5 нових асистената. Садашња два асистента би радили у настави (вјежбе) на предметима: Општа историја новог вијека (6 часова) и Историја јужнословенских народа новог вијека (7 часова).

Допуном овог планираног броја наставника и асистената био би (уз постојеће професоре и сараднике) научно-наставно потпуно задовољен посебан студиј историјских наука на Универзитету Црне Горе.

VI

Послиједипломске студије. — Одвајање студија историје од студија географије подразумијева и организацију послједипломских студија. С обзиром на то да и у оквиру двопредметног студија постоје услови за организацију послједипломских студија, Наставно-научно вијеће Одсјека за историју и географију сматра да би овај облик наставе требало организовати и у школској 1993/94. години. Студије трећег степена би се организовале из Историје Црне Горе, Историје јужнословенских народа новог вијека и Историје Југославије. Касније би послједипломске студије могле бити организоване и из других периода наше прошлости и опште историје. Наставно-научно вијеће Одсјека за историју и географију и Вијеће катедара историје, усвајајући овај наставни план и програм, предложила су да се овом послу што прије приступи, јер на то обавезује и Закон о Универзитету Црне Горе, који прописује да се на факултетима на којима нема послједипломских студија не могу бранити докторске дисертације.

VII

Организациона шема студија историје:

Назив: Одсјек (или Група) историје

A — Катедре:

— за Општу историју старог вијека

— за Општу историју средњег вијека

— за Општу историју новог вијека и Општу савремену историју

— за Историју народа Југославије у средњем вијеку

— за Историју народа Југославије у новом вијеку

— за Историју Црне Горе у новом вијеку (до 1918)

— за Историју Југославије (од 1918. до данас)

— за Увод у историјске студије, Помоћне историјске науке и Историјску географију

B — Студије историје би се одвијале у оквиру два семинара:

— за Општу историју

— за Историју народа Југославије.

Саставни дио овог плана чине наставни планови и програми за све предмете. Овај наставни план једногласно је прихваћен на сједници Вијећа за историју — Одсјек историје и географије — одржаној 10. априла 1991, а у свему га је подржало Наставно-научно вијеће Филозофског факултета у Никшићу, на својој сједници октобра 1991. године, као и одговарајуће Комисије Универзитета Црне Горе. Зато његово прихватање од стране Министарства образовања и науке Владе Црне Горе не би тре-

бало, у интересу историјске науке и наставе историје (на свим ступњевима образовања), даље пролонгирати. Држимо да су се стекли услови да се по овом наставном плану и програму организује настава историје од школске 1993/94. године.

Проф. др. Миомир Дашич

РЕОРГАНИЗАЦИЈА УЧЕЊИЈА У УНИВЕРСИТЕТУ ИСТОРИЧЕСКИХ НАУКА НА ФИЛОСОФСКОМ ФАКУЛТЕТУ УНИВЕРСИТЕТА ЦЕРНОГОРИЈЕ

— Резюме —

Автор изложио нову концепцију реорганизације историјских ученија на Филозофском факултету у Никшићу, Универзитета Црногории. Суть којег се закључује на раздјеленије бивших до сада општих ученија у универзитету историјских и географских наука. Учебни план ученија историје современије задуман и договорен са плановима и програмима осталих филозофских факултета у СР Југославији (Београд, Нови-Сад, Приштина).

Учебни план ученија у универзитету историјских наука заузима три учебно-научне области: општествено-гуманистичке, општеспецијалне и већ специјалне предмете наука.

Учење историје на факултету по овом плану и учебних програмима надо оказати содејствие квалитетном образовању историка. С овом циљу предуматривається и организација учења у аспирантури историје на Филозофском факултету у Никшићу.

Автор указао и на положење кадрова професора и нове потребе за висококвалитетним универзитетским професорима. Он обрадио и организационе облике учења историје на факултету.

